

Vielä tästä.

Kun tri Lindén edelläolevassa artikkelissaan, johon toimitus on sallinut minun ennen sen julkaisemista tutustua, ei kiinnitä huomiota siihen, miten pronomini *tämä* kirjakielissä on joutunut tehtävään, jota sillä ei ole kansankielessä, haluaisin ottaa esille tämänkin puolen.

Tämä viittaa kansankielessä, ja yleensäkin puhutussa kielessä, varsinaisesti johonkin käsillä olevaan, *tu* johonkin kaukaisempaan, mutta kuitenkin näkyvään ja osoitettavissa olevaan, *se* taas johonkin, jota puhuja ei pidä käsissään eikä osoita. Sen vuoksi on luonnollista, että puheessa käytetään jostakin äsken mainitusta juuri *se* pronominia, mikäli sen tarkoittama olio ei ole ulottuvilla. Kirjoitetussa kielessä asia on toinen. Esimerkkinä olkoon tri Lindénin siteeraama Setälän lausepari: *Aikomukseni on puhua teille vähän Henrik Gabriel Porthanista. Tämä suuri opettaja ja isänmaanystävä* — —. Vaikka itse Porthan tietenkin on tavoittamattomissa, on grafeemi *Henrik Gabriel Porthanista* välittömästi nähtävänä, »käsillä», toisin kuin puhutussa kielessä, missä vastaava foneemi heti kaikumasta lakattuään olisi hävinnyt olemasta. Loogillisesti miehen nimi tietenkin on toista kuin itse mies, mutta elävässä kielessä niin ei tarvitse olla. Saatamme osoittaa jotakin nimiluettelon nimeä ja sanoa: »Tarkoitan tätä miestä», vaikka loogillista olisi: »Tarkoitan sitä miestä, jonka nimi on fässä.» Sen vuoksi *tämä* pronomini edellä olevassa Setälän esimerkissä on kirjoitetun kielen kannalta aivan alkuperäisessä tehtävässään, viittaamassa johonkin käsillä olevaan.

Tästä näkökulmasta katsottuna ei *tämä* pronominin käyttö määräistä spesiestä osoittamassa kummastuta. Kirjoitetun kielen kannalta se on yhtä luonnollista kuin *se* ja *tu* pronominin vastaava käyttö, jonka tri Lindén hyväksyy.

Omasta puolestani pitäisin aivan luontevina seuraavia tri Lindénin esimerkkejä: — — — *Polat on saanut valmiiksi graafillisen suurtyönsä Kristuksen ristin tie. Nämä isokokoiset etsaukset — — ovat jo saaneet loistavia arvosteluja. | — — voidaan a priori asettaa kielelle joitakin »klassillisia» vaatimuksia ja arvostella sitä sen mukaan, täyttääkö kieli nämä vaatimukset vai ei. Jos grafeemin nämä yksinkertaisesti pyyhkiisi pois molemmista esimerkeistä, ne mielestäni tulisivat epäselviksi: ei olisi heti ymmärrettävissä, että on kysymys juuri niistä etsauksista, jotka muodostavat »Kristuksen ristin tien», tai niistä klassillisista vaatimuksista, jotka edellä mainittiin. En myös saata havaita, miksi *nuo* näissä kohdin olisi parempi kuin *nämä*. Samoin minua ei henkilökohtaisesti lainkaan häiritse pronomini virkkeessä *Kun Ruotsin pääministeri E. äskettäin saapui Suomeen, niin Vapaa Sana ei aluksi puhunut sanaakaan tästä vierailusta*, vaikka määräinen spesies tietenkin saataisiin ilmi myös sanajärjestystä vaihtamalla: — — *puhunut vierailusta sanaakaan*.*

Asian ydin on näin ollen nähdäkseni pohjaltaan kysymys puhutun ja kirjoitetun kielen keskinäisestä suhteesta. Jos katsomme, että kirjoitettu kieli ei ole muuta kuin puhutun kielen kuva, tällainen *tämä* pronominin käyttö on puhutulle kielelle vieraana hylättävä. Mutta jos tunnustamme, että kirjoitettu kieli on muutakin, oma ilmaisyksensä jo semmoisenaan — viittaamaan prof. Penttilän kirjoitukseen Grafeema- ja foneemasuomen suhteesta (Vir. 1932 s. 16-) — tällainen *tämä* pronominin käyttö ei periaatteessa sisällä mitään kielenvastaista. Toinen asia on, että *tämä* pronominia ilmeisesti nykyään viljellään liikaa ja aivan tarpeettomastikin — siitä tri Lindénin esimerkit antavat vakuuttavia näytteitä.

Matti Sadeniemi.